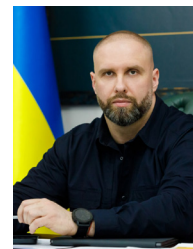

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

УДК 347.736

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.4.20>СИСТЕМИ РАНЬОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ В КРАЇНАХ ЄС:
ПОШУК БАЛАНСУ МІЖ МОНІТОРИНГОМ ТА САМОДІАГНОСТИКОЮ
І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ**Синегубов Олег Васильович,**

orcid.org/0000-0001-6362-3115

доктор юридичних наук, доцент,
голова Харківської обласної військової адміністрації

У статті охарактеризовано національні підходи до систем раннього попередження неплатоспроможності країн-членів Європейського Союзу на виконання положень Директиви (ЄС) 2019/1023. Порівняльно-правовий аналіз проведено з метою виявлення закономірностей функціонування цих систем та визначення оптимальних шляхів їх імплементації в правову систему України, враховуючи її євроінтеграційні зобов'язання та виклики воєнного і повоєнного періодів.

Дослідження ґрунтується на аналізі законодавства та практик 21 країни-члена ЄС, які представляють різні правові сім'ї та рівні економічного розвитку. Застосований критерій диференціації систем за рівнем державного втручання дозволив виокремити два основні підходи: інтегровані системи з проактивним державним моніторингом, що поєднують централізований цифровий аналіз фінансових даних (зокрема, податкових, соціальних реєстрів) та розгалужену інфраструктуру, залучення спеціалізованих установ (торгових палат, судових палат у справах підприємств, державних агенцій) для надання конфіденційної консультаційної підтримки та сприяння бізнесу на ранній стадії (наприклад, Бельгія, Італія, Франція); системи, що зацентровані на самодіагностиці та корпоративній відповідальності, де ініціатива та обов'язок раннього виявлення криз покладається на менеджмент компаній та їхніх професійних радників, а держава з мінімальним втручанням забезпечує інфраструктуру підтримки та сприяє створенню інструментів для самооцінки (наприклад, Німеччина, Данія, Іспанія).

Виявлено закономірність, за якою успішність функціонування системи корелює не стільки з технічною досконалістю цифрових платформ, скільки з історико-економічним контекстом та рівнем підприємницької культури. Для низки країн Центральної та Східної Європи характерний розрив між законодавчим транспонуванням Директиви (ЄС) 2019/1023 та фактичною реалізацією передбачених механізмів, що пояснюється спадщиною державоцентричної моделі та браком ефективної взаємодії між бізнесом і державою.

Для України оптимальним є поетапний підхід до побудови системи раннього попередження, що має розпочинатися зі створення інформаційного порталу з інструментами самодіагностики та проведення освітніх кампаній для подолання культурних бар'єрів і стигматизації банкрутства. Наголошено на необхідності диференціації критеріїв та інструментів для МСП, а також запровадження спеціальних режимів для бізнесу, що постраждав від воєнної агресії.

Ключові слова: системи раннього попередження, раннє попередження неплатоспроможності, неплатоспроможність, превентивна реструктуризація, Директива (ЄС) 2019/1023, МСП, євроінтеграція, цифровізація.

Sinegubov Oleg. Early warning systems in EU countries: balancing monitoring and self-diagnosis with perspectives for Ukraine

This article examines national approaches to early warning systems for insolvency across European Union member states, analyzing their implementation of Directive (EU) 2019/1023 provisions. Through comparative legal analysis, this study identifies operational patterns within these systems and proposes optimal pathways for Ukraine's implementation, taking into account both European integration commitments and the unique challenges posed by ongoing conflict and post-war recovery.

The research draws upon legislative frameworks and practices from 21 EU member states, representing diverse legal traditions and economic development levels. By applying a differentiation criterion based on the degree of state intervention, two primary approaches emerge with distinct emphases: integrated systems featuring proactive state monitoring that combine centralized digital analysis of financial data (including tax and social security registries) with extensive infrastructure, engaging specialized institutions such as chambers of commerce, commercial court divisions, and government agencies to provide confidential advisory support and early-stage business assistance (exemplified by Belgium, Italy, and France); and systems emphasizing self-assessment and corporate responsibility, where crisis detection initiatives and obligations rest primarily with company management and their professional advisors, while the state maintains minimal intervention, focusing on providing support infrastructure and facilitating self-evaluation tools (as demonstrated by Germany, Denmark, and Spain).

The findings reveal a pattern whereby system effectiveness correlates less with the technical sophistication of digital platforms than with historical-economic context and entrepreneurial culture maturity. Several Central and Eastern European countries exhibit a notable gap between legislative transposition of Directive (EU) 2019/1023 and actual implementation of prescribed mechanisms, attributable to legacy state-centric models and insufficient business-government collaboration.

The study substantiates that Ukraine's optimal approach involves phased development of an early warning system, beginning with an information portal featuring self-diagnostic tools and educational campaigns to address cultural barriers and bankruptcy stigmatization. The analysis emphasizes the necessity of differentiating criteria and instruments for micro, small, and medium enterprises, while establishing special frameworks for businesses affected by military aggression.

Key words: early warning systems, insolvency prevention, insolvency, preventive restructuring, Directive (EU) 2019/1023, SMEs, European integration, digitalization.

Постановка проблеми. Сучасні глобальні економічні виклики та геополітичні кризи зумовлюють зміну підходів до управління корпоративними ризиками та механізмів подолання фінансових труднощів суб'єктів підприємницької діяльності. У цьому контексті особливої ваги набувають питання розбудови ефективних систем превентивного реагування на загрози неплатоспроможності, які здатні забезпечити збереження економічного потенціалу бізнесу та сприяти досягненню цілей сталого розвитку.

Директива (ЄС) 2019/1023 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 року про рамки превентивної реструктуризації (далі – Директива (ЄС) 2019/1023), пропонує створення інструментів раннього попередження для своєчасного виявлення фінансових труднощів (ст. 3) та мінімальні стандарти для наці-

ональних рамок превентивної реструктуризації, спрямованих на збереження життєздатних підприємств [1].

Україна взяла на себе зобов'язання щодо імплементації положень Директиви (ЄС) 2019/1023. Відповідно до Плану для реалізації Ukraine Facility [55] (Матриця реформ Кабінету Міністрів України) до I кварталу 2026 року Міністерство юстиції має забезпечити набрання чинності законодавством щодо спрощених процедур банкрутства для мікро-, малих і середніх підприємств (ММСП) відповідно до принципів Директиви (ЄС) 2019/1023. Законодавство має бути зосереджено на спрощенні позасудових процедур та процедур банкрутства ММСП, доступності інструментів банкрутства та послуг практикуючих спеціалістів для ММСП, запобіганні зловживанню процедурами банкрутства [73]. Відповідно до Дорож-

ньої карти з питань верховенства права до IV кварталу 2025 року Міністерством юстиції, Міністерством економіки та Верховним Судом має бути проведено комплексне дослідження щодо правового регулювання неплатоспроможності ММСП в державах-членах ЄС та підготовлено правовий моніторинговий звіт. Забезпечення повної відповідності законодавству ЄС у сфері реструктуризації та неплатоспроможності заплановано на IV квартал 2027 року [66, с. 92].

Впровадження цифрових технологій у сферу правового регулювання відносин неплатоспроможності відкриває нові можливості для своєчасного виявлення ознак фінансових труднощів, автоматизації моніторингу фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності та надання своєчасної підтримки, оскільки положення Директиви (ЄС) 2019/1023 містять прямі посилання на застосування ІТ-інструментів. Спеціалізовані електронні платформи раннього попередження, інтегровані з державними інформаційними системами, здатні підвищити ефективність превентивних заходів та зменшити економічні втрати життєздатних суб'єктів підприємницької діяльності.

Досвід країн-членів ЄС демонструє різноманітні національні практики створення систем раннього попередження неплатоспроможності, зокрема й у межах транспонування Директиви (ЄС) 2019/1023, що відображають особливості правових традицій, економічних систем та рівня цифрової трансформації. Для України, яка перебуває в процесі євроінтеграції та одночасно протистоїть військовій агресії, питання створення ефективної та стійкої системи підтримки бізнесу є критично важливим. Інструменти раннього попередження неплатоспроможності мають сприяти збереженню економічного потенціалу країни в умовах воєнного та повоєнного відновлення. Цифрова трансформація може стати додатковим фактором модернізації української системи регулювання неплатоспроможності, забезпечуючи її відповідність європейським рамкам та створюючи передумови для ефективної інтеграції у загальноєвропейський правовий та економічний простір.

Метою статті є характеристика європейських підходів до систем раннього попередження неплатоспроможності, включаючи цифровізацією процедур, спеціалізовані інструменти для підтримки ММСП у країнах-членах ЄС, порівняльно-правовий аналіз національних особливостей імплементації відповідних положень Директиви (ЄС) 2019/1023 та визначення практик, які можуть бути адаптовані до правової системи України в контексті євроінтеграційного процесу та специфічних викликів воєнного часу.

Для порівняльно-правового аналізу обрано 21 країну-члена ЄС, які представляють різні правові сім'ї, рівні економічного розвитку та підходи до транспонування Директиви (ЄС) 2019/1023. Вибірка охоплює різні економіки за розміром та правові традиції, що дозволяє виявити різноманітність національних підходів до інструментів раннього попередження неплатоспроможності. Критерієм диференціації систем раннього попередження обрано рівень державного втручання у виявлення фінансових проблем суб'єктів підприємницької діяльності: від моніторингу з інтеграцією державних баз даних та інформуванням боржників, поєднанням з роллю третіх осіб та інфраструктурою консультативної підтримки, до мінімального втручання з акцентом на добровільній самодіагностиці та консультативній підтримці. Цей критерій є релевантним для України в контексті пошуку оптимального балансу між державним втручанням, автономією та відповідальністю бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Транспонування положень Директиви (ЄС) 2019/1023 відбувається в умовах значних відмінностей у рівні розвитку відповідних інструментів між країнами-членами ЄС та Україною. У перспективі реформ в Україні набуває значення гармонізація процедур неплатоспроможності загалом з метою усунення перешкод для транскордонних банкрутств з огляду на забезпечення ефективного функціонування транскордонних економічних відносин та з позицій євроінтеграційних зобов'язань. Транспонування положень Директиви (ЄС) 2019/1023 створює необхідні передумови

мови для визнання українських процедур реструктуризації на території країн-членів ЄС у межах дії Регламенту (ЄС) 2015/848 про транскордонну неплатоспроможність [46]. Відсутність такої гармонізації породжує суттєві перешкоди для реалізації правових наслідків превентивних процедур врегулювання між різними юрисдикціями, що негативно позначається на становищі українських суб'єктів підприємництва з транскордонними активами або зобов'язаннями.

Сучасні принципи превентивних заходів та процедур неплатоспроможності формувалися у країнах із розвиненими ринковими економіками, де системи неплатоспроможності пройшли еволюцію від ліквідаційних підходів до механізмів збереження життєздатного бізнесу. На міжнародному рівні ці практики систематизовано Світовим банком [41], Комісією ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) [56] та Міжнародною асоціацією фахівців з неплатоспроможності (INSOL International) [50], якими розроблено уніфіковані стандарти ефективних режимів неплатоспроможності.

Єврогрупа, виходячи з аналізу найуспішніших національних моделей, сформулювала принципи ефективності для рамок неплатоспроможності. Своєчасна ідентифікація фінансових проблем на початкових стадіях створює можливість для збереження економічної вартості, доступної для задоволення вимог кредиторів, знижуючи загальні втрати національної економіки від деструктивних процесів. Механізми превентивної діагностики надають суб'єктам господарювання, особливо представникам мікро-, малих і середніх підприємств (далі – МСП¹), інструментарій для систематичного моніторингу власної платоспроможності та оперативного застосування відповідних правових засобів подолання фінансової кризи [13, с. 7].

Щодо підприємств, які зберігають операційну спроможність, реструктуризація зобов'язань у комплексі з організацій-

ними перетвореннями діяльності за принципом функціонуючого суб'єкта є більш ефективною стратегією порівняно з погашенням боргу шляхом поступової реалізації майна. Процедури превентивного характеру з найменшим судовим контролем забезпечують можливість своєчасної реалізації відновлювальних заходів, одночасно знижуючи ризики правової невизначеності щодо результатів процедури. Додатково встановлення чітких правил для врегулювання за участю диференційованих категорій кредиторів може стимулювати досягнення консенсусу й у рамках превентивних процедур, й процедур санації після відкриття провадження у справі про неплатоспроможність [13, с. 7–8].

Окремі принципи процедур неплатоспроможності, насамперед ті, що стосуються досудового врегулювання та надання можливості для відновлення підприємницької діяльності, становлять основу Директиви (ЄС) 2019/1023. Ці принципи є основою ініціативи Європейської Комісії щодо усунення системних розбіжностей у національних правових порядках, які регулюють корпоративну неплатоспроможність та були кваліфіковані як бар'єри для ефективного функціонування Союзу ринків капіталу [45]. Зазначені обставини створюють контекст для аналізу конкретних положень Директиви (ЄС) 2019/1023 щодо раннього попередження з метою визначення оптимальних шляхів їх імплементації в українських умовах.

Директива (ЄС) 2019/1023 визначає інструменти раннього попередження як механізми, що дозволяють своєчасно виявляти ознаки ймовірної неплатоспроможності та сигналізувати боржникам про необхідність негайних дій (ст. 3). До таких інструментів належать: автоматизовані сповіщення про неплатежі; консультаційні послуги публічних або приватних організацій; стимули для третіх осіб (бухгалтерів, податкових та соціальних органів) повідомляти боржника про тривожні ознаки (п. 21 Прембули, ч. 2 ст. 3). Директивою (ЄС) 2019/1023 передбачається використання ІТ-технологій для комунікації та надання послуг через існуючі структури, зокрема

¹ Надалі у статті використовується аббревіатура МСП (малі та середні підприємства), що відповідає англomовному SME (Small and Medium-sized Enterprises) і охоплює мікро-, малі та середні підприємства.

торгові палати та професійні об'єднання (п. 22 Преамбули). Країни-члени зобов'язані забезпечити загальнодоступність інформації про інструменти раннього попередження онлайн, особливо для МСП, у зручній для користувача формі (ч. 3–4 ст. 3).

На сучасному етапі реалізація відповідних положень у країнах-членах ЄС дозволяє виокремити декілька підходів: від інтегрованих систем з державним моніторингом до інструментів, що покладаються виключно на добровільну самодіагностику, а також формально транспоновані положення без належної реалізації. Ґрунтуючись на положеннях національного законодавства та даних про функціонування окремих спеціалізованих платформ, функціональних компонентів багатоцільових державних порталів чи інформаційних систем профільних органів, професійних об'єднань, інших залучених інституцій, інструменти та системи раннього попередження у країнах-членах ЄС можна представити наступним чином.

Інтегровані системи раннього попередження з державним моніторингом

У **Бельгії** система раннього виявлення фінансових труднощів підприємств включає: автоматизовану систему збору даних через центральний реєстр економічних індикаторів; індикатор фінансового здоров'я, розрахований Національним банком Бельгії; квартальну звітність від податкових та соціальних органів; активну роль професійних бухгалтерів з правом повідомлення суду; палати для підприємств у скрутному становищі як спеціалізовані судові органи моніторингу; конфіденційність процедур [20]. Центральний реєстр для виявлення підприємств у фінансових труднощах, відповідальним за який є Федеральна державна служба юстиції, включає: повідомлення про арешти, суми боргів, індикатор фінансового здоров'я Національного банку, зміни кількості працівників та місцезнаходження (ст. XX.22/1 Комерційного кодексу Бельгії (далі – Кодексу)) [10]. Відповідні дані зберігаються п'ять років.

Національне управління соціального забезпечення, податкова адміністрація

та Національний інститут соціального страхування щомісяця після закінчення кварталу зобов'язані передавати списки боржників, які не сплачували відповідні платежі протягом кварталу, із зазначенням сум боргів (ст. XX.23 § 2 Кодексу). Згідно зі ст. XX.23 § 3 Кодексу сертифіковані бухгалтери-експерти та аудиторі при виявленні серйозних індикаторів ймовірності неплатоспроможності інформують боржника письмово. Якщо протягом місяця вжиті заходи не здатні забезпечити безперервності діяльності протягом дванадцяти місяців, вони можуть повідомити голову суду з питань підприємств без відповідальності за розголошення професійної таємниці.

Відповідно до ст. XX.25 § 1–3 Кодексу палати для підприємств у скрутному становищі [32] відстежують ситуацію боржників у скрутному становищі. При виявленні ймовірності неплатоспроможності можуть викликати та заслухати боржника для отримання інформації про стан справ та можливі заходи реорганізації. Процедура проводиться конфіденційно.

Комерційний кодекс **Франції** (далі – Кодекс) [9] передбачає систему добровільних профілактичних груп, затверджених представником держави в регіоні. Підприємці можуть приєднуватися для конфіденційного аналізу економічної, бухгалтерської та фінансової інформації. При виявленні ознак труднощів група повідомляє керівника та пропонує залучення експерта (ст. L611-1 Кодексу). Система підтримки включає: допомогу компетентних адміністрацій на прохання представника держави, висновки служб Банку Франції за угодою, підтримку місцевих органів влади. Групи уповноважені укладати угоди з кредитними, фінансовими та страховими установами на користь членів. При загрозі безперервності діяльності голова суду викликає директорів для розгляду заходів виправлення ситуації. Після виклику отримує інформацію від аудиторів, соціально-економічного комітету, державних адміністрацій, органів соціального забезпечення, служб централізації банківських ризиків. За неподання річної звітності голова суду надсилає судову заборону під загрозою штрафу, при неви-

конанні – застосовує процедуру виклику (ст. L611-2 Кодексу). При терміновій необхідності заходів аудитор може повідомити голову суду, якщо керівник відмовляється діяти або пропонує недостатні заходи. Аудитор невідкладно інформує суд про висновки та дії, надсилає копії документів, може звертатися за вислуховуванням разом з керівниками (ст. L611-2-2 Кодексу).

В **Італії** запроваджено національну платформу для раннього виявлення фінансових труднощів підприємців, зареєстрованих у Бізнес-реєстрі (ст. 13–15 Кодексу корпоративних криз) (далі – Кодекс) [11]. Органи сприяння врегулюванню кризових ситуацій створені в кожній торгово-промисловій, ремісничій та сільськогосподарській палаті. Платформа управляється системою торгово-промислових палат під наглядом Міністерства юстиції та Міністерства економічного розвитку. Суб'єктам підприємництва доступні детальні контрольні списки для оцінки фінансової ситуації, також адаптовані для МСП, практичні тести для оцінки можливості відновлення, інструкції для складання плану відновлення, протоколи проведення переговорів для врегулювання кризи [34]. Відповідно до ст. 14 Кодексу платформа інтегрована з базами даних Податкового управління, Національного інституту соціального страхування, Національного інституту страхування від нещасних випадків на виробництві, Агентством зі стягнення боргів та забезпечує доступ до Центрального кредитного реєстру Банку Італії. Призначений експерт отримує доступ до всіх баз даних за згодою підприємця з метою здійснення комплексної оцінки фінансового стану для проведення переговорів з кредиторами. Двосторонній обмін інформацією передбачає можливість кредиторів мати доступ до платформи, вводити дані про кредитний стан та отримувати доступ до документації підприємця за попередньою згодою сторін (ст. 15 Кодексу).

Серед Балтійських країн **Литва** найбільш послідовно транспонувала рамки Директиви 2019/1023 щодо раннього попередження. Поправки до Закону Литовської Республіки «Про неплатоспроможність юридичних осіб» (далі –

Закон), які набрали чинності 15 липня 2021 року, закріпили напрямки їх впровадження [29]. З метою забезпечення функціонування системи раннього попередження Державна податкова інспекція при Міністерстві фінансів Литовської Республіки до 16 липня 2021 року була зобов'язана створити ІТ інструмент для виявлення та інформування суб'єктів підприємництва, які зазнають фінансових труднощів. Міністерство економіки та інновацій Литовської Республіки уповноважено організовувати консультацій суб'єктам МСП, які зазнають фінансових труднощів, забезпечувати публікацію інформації про функціонування системи раннього попередження на веб-сайті (п. 5-1). Державна податкова інспекція затвердила відповідний порядок для аналізу фінансових даних і виявлення суб'єктів підприємництва, які можуть зіткнутися з фінансовими труднощами протягом наступних шести місяців [16]. Для практичної реалізації створено Систему раннього попередження («Ankstyvojo perspėjimo sistema») [28], що функціонує з липня 2021 року. Компанії на основі алгоритму відбору, визначеному Державною податковою інспекцією, отримують повідомлення через платформу «Mano VMI» [36] про можливість безкоштовних консультацій. Міністерство економіки та інновацій організовує надання консультацій МСП через Агентство «Versli Lietuva» [28].

У **Греції** відповідно до Закону «Про врегулювання боргів і надання другого шансу» (далі – Закон) система раннього попередження фінансових труднощів складає оцінку ризиків неплатоспроможності, консультаційні послуги, що надаються Центрами обслуговування позичальників та професійними організаціями, зокрема Торговими палатами, професійними асоціаціями та Інститутами соціальних партнерів (ст. 1-4 Закону), електронним механізмом сповіщення (ст. 29.1–29.2, 30 Закону), безкоштовними консультаціями для різних категорій боржників (ст. 30 Закону) [65]. Урядова електронна платформа [63] забезпечує подання та керування заявками з позасудового врегулювання боргу, доступ до даних та

систему комунікації (ст. 29.1–29.2, 30 Закону), взаємодіє з Електронним реєстром платоспроможності, системами державних органів та фінансових установ (ст. 50.2 Закону).

Законодавством **Болгарії** прямо передбачено спеціальні інструменти раннього попередження. Зокрема відповідно до ст. 761 Комерційного кодексу Болгарії [12] Рада Міністрів за пропозицією Міністра економіки та промисловості й Міністра інновацій та зростання прийняла Постанову «Про інструменти раннього попередження та доступ підприємств до інформації у разі виникнення ймовірності неплатоспроможності» [68]. На цій підставі Агентством зі сприяння розвитку МСП створено Електронну інформаційну систему, на якій можна здійснити автоматизований аналіз фінансового стану за показниками короткострокової та довгострокової платоспроможності, інструменти раннього попередження неплатоспроможності, отримати сигнали про ризики через податкові борги, судові справи, кредитну історію, користатися інструментами досудової реструктуризації. Через портал можна отримати доступ до освітньої інформації для МСП про заходи уникнення неплатоспроможності та дії при її ризику [67].

Відповідно до ст. 5-8 Закону **Люксембургу** «Про збереження бізнесу та модернізацію законодавства про банкрутство» (далі – Закон) з метою раннього попередження фінансових труднощів бізнесу створюється спеціальна комісія для оцінки платоспроможності суб'єктів підприємництва, в яку входять представники Об'єднаного центру соціального забезпечення, Адміністрації прямих податків, Адміністрації реєстрації та спадщини, Міністерства економіки та Міністерства, відповідального за МСП. Міністерство економіки та Міністерство, відповідальне за МСП, мають повноваження виявляти боржників із фінансовими труднощами та запитувати інформацію про боржника відносно стану його справ із баз даних Національного інституту статистики та економічних досліджень, фінансової звітності та судових рішень тощо, інформувати боржника

про доступні йому заходи [1²]. Ґрунтуючись на положеннях законодавства, ухвалено відповідний Регламент, яким деталізовано порядок [17]. Слід зазначити, що оскільки визначення боржників з фінансовими труднощами та встановлення порядку раннього попередження покладено на міністерства, такий підхід законодавця оцінювався дослідниками як непослідовний [37].

Системи раннього попередження, що ґрунтуються на самодіагностиці та корпоративній відповідальності

У **Данії** з 2007 року існує неупереджене, безкоштовне, конфіденційне раннє попередження [38], яке визнано зразковим для інших країн [4, с. 18]. Відповідно до § 9j Закону Данії «Про банкрутство» Міністр бізнесу та промисловості може після переговорів з Міністром юстиції та Міністром оподаткування встановити правила щодо обробки інформації Датським управлінням з питань бізнесу для цілей раннього попередження, передбаченого ст. 3 Директиви (ЄС) 2019/1023 [31]. Комерційні боржники в Данії мають доступ до інструментів раннього попередження через спеціальну програму, яка фінансується Датським агентством з розвитку бізнесу [21]. Програма заснована на співпраці між державним сектором та громадянським суспільством, консультації надаються корпусом із понад 110 волонтерів, які мають значний досвід ведення бізнесу, та юристів. Доступ до програми здійснюється у регіональних бізнес-центрах. На момент виконання цього дослідження через Раду з розвитку бізнесу Данії Early Warning Denmark реалізується й надалі, зосереджуючи увагу на потребах МСП, які зазнали кризи. Данський підхід до раннього попередження став основою для створення в ЄС Європейської мережі допомоги компаніям, які перебувають у скрутному становищі [22].

Іспанія транспонувала Директиву (ЄС) 2019/1023 через Закон № 16/2022, яким внесено зміни до консолідованого тексту Закону «Про неплатоспро-

² À la préservation des entreprises et portant modernisation du droit de la faillite: Loi du 7 août 2023 relative. URL: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2023/08/07/a521/jo> (дата звернення: 30.09.2025).

можність» [15], згідно з Додатковим п'ятим положенням якого створено веб-платформу для самодіагностики фінансового стану підприємства [7]. Її адміністрування покладено на Міністерство промисловості, торгівлі та туризму. Платформа дозволяє МСП та самозайнятим особам близько протягом 15 хвилин провести конфіденційну оцінку фінансового стану та отримати звіт з рекомендаціями щодо ризику неплатоспроможності. Законом також передбачено, що Уряд сприятиме наданню консультаційних послуг МСП на ранній стадії фінансових труднощів, однак станом на вересень 2025 року національна система консультацій не функціонує, а законодавством не передбачає автоматизованого моніторингу через податкові органи або спеціальні установи.

Закон **Чеської Республіки** «Про превентивну реструктуризацію» [62] у § 117–118 покладає на Міністерство юстиції обов'язок публікувати інформацію про процедури превентивної реструктуризації та розробляти методичні рекомендації, адаптовані для МСП. На виконання цих положень Міністерство юстиції запустило інтерактивний веб-застосунок «Finanční zdraví» (Фінансове здоров'я) [25], яка дозволяє підприємцям на основі самостійного введення фінансових даних оцінити ймовірність фінансових труднощів. Застосунок використовує кольорову шкалу результатів (зелений – здоровий стан, помаранчевий – потенційна загроза, червоний – серйозний ризик), але функціонує виключно як інструмент добровільної самодіагностики. Цей інструмент обмежується інформаційною функцією без створення автоматизованих систем моніторингу.

У **Німеччині** створено систему превентивного виявлення фінансових труднощів через Закон «Про рамки стабілізації та реструктуризації компаній» (далі – StaRUG), що набрав чинності 1 січня 2021 року. Німецький підхід характеризується обов'язковими внутрішніми системами раннього виявлення кризи, інформаційними порталами публічних органів, роллю податкових консультантів та аудиторів, відсутністю централізованого державного реєстру.

Відповідно до § 1 StaRUG всі товариства з обмеженою відповідальністю зобов'язані впровадити систему раннього виявлення криз. Керівництво створює систему моніторингу для виявлення загрози неплатоспроможності чи надмірної заборгованості, включаючи контрольні системи, постійний моніторинг ліквідності та регулярну оцінку ризиків [27]. Згідно з § 101 StaRUG Федеральне міністерство юстиції зобов'язано розміщувати на веб-сайті інформацію про інструменти раннього виявлення криз. Доступні системи включають: інформаційні листи та контрольні списки на порталі для стартапів Федерального міністерства економіки; програму фінансування «Підтримка бізнес-консалтингу для МСП» з інформацією на сайті Федерального міністерства економіки та енергетики та Федерального відомства з економічних питань та експортного контролю [57]; перевірку на платформі для МСП; консультації торгово-промислових палат та ремісничих палат [26]. У межах Early Warning Europe реалізується спеціальна програма [18].

Підприємство без фінансування на 12 місяців вважається надмірно заборгованим, керівництву надається максимум 6 тижнів для усунення недостатності [5]. У практиці МСП обов'язок раннього виявлення криз, передбачений § 1 StaRUG, фактично реалізується через зовнішнє податкове консультування. Податкові консультанти, які здійснюють регулярний фінансовий моніторинг, виконують функцію превентивного контролю та несуть ризики відповідальності за неналежне інформування керівництва про ознаки неплатоспроможності [49].

Законодавство **Австрії** не передбачає системи раннього попередження через зовнішні механізми моніторингу або обов'язкове повідомлення суб'єктів підприємництва про ранні ознаки фінансових труднощів. Попри це бізнесу після самостійного виявлення загрози неплатоспроможності забезпечуються правові інструменти для вирішення проблем на ранній стадії через, зокрема: індикатори кризи (власний капітал <8%, борг >15 років) (§ 22 URG) [8], обов'язок аудиторів повідомляти про загрози керівництву суб'єкта підприємницької діяльності

(UGB § 273) [58], обов'язки директорів діяти при загрозі кризи (ReO § 1(3)) [47], права працівників на економічну інформацію про діяльність підприємства (ArbVG) [6].

Законодавство **Нідерландів** не передбачає розвиненої системи раннього попередження, однак механізм раннього виявлення фінансових труднощів інтегровано в корпоративне управління через обов'язки директорів та роль Ради працівників. Відповідно до ч. 8 ст. 31.а Закону «Про трудові ради» аудитор зобов'язаний негайно надсилати Раді працівників аудиторську декларацію, що містить негативний висновок щодо здатності компанії продовжувати діяльність [59]. На керівництво компанії покладено обов'язок вживати своєчасні заходи для запобігання неплатоспроможності. Процедура реструктуризації може бути ініційована і боржником, і кредиторами, і акціонерами, і виробничою радою або представництвом працівників, що включає також призначення експерта з реструктуризації, що забезпечує раннє втручання (ст. 370–371 Закону «Про банкрутство») [24].

Закон **Польщі** «Про реструктуризацію» [40] не містить спеціальних положень про систему раннього попередження. Положення Директиви ЄС 2019/1023 щодо раннього попередження неплатоспроможності реалізовано у межах самодіагностики та ініціативи представників бізнесу. У Польщі реалізується програмна системна підтримка МСП, зокрема через Польську агенцію розвитку підприємства: проект «Другий старт – гарантований успіх» [43] надавав навчальну, консультаційну та менторську підтримку; програма «Підтримка компаній у періоди тимчасових труднощів» [60] пропонує діагностику та індивідуальну підтримку на основі аналізу стану підприємства; система самодіагностики [53] дозволяє суб'єктам підприємництва оцінити фінансовий стан онлайн. Відповідні заходи зосереджуються переважно на реактивних механізмах, залишаються менш інституціоналізованими, порівняно з системами країн, викладеними у попередній групі.

Законом **Хорватії** «Про банкрутство» встановлено координацію між Міністер-

ством юстиції, Міністерством фінансів та Міністерством підприємництва й ремісництва для оприлюднення релевантної інформації щодо раннього попередження для суб'єктів підприємницької діяльності (ст. 7 Закону) [51]. Доступ до консультаційних послуг забезпечується через державні та приватні організації для розроблення антикризових стратегій. Законом встановлено багаторівневу систему інформування: роботодавці зобов'язані щорічно повідомляти працівників про механізми раннього попередження та процедури реструктуризації; Електронна рада судів підтримує державний судовий портал з актуальною інформацією загальнодоступну інформацію про зміст та методологію складання планів реструктуризації, зокрема тих, що спеціально адаптовані до потреб МСП. Формування системи раннього попередження для суб'єктів малого підприємництва забезпечується Міністерством, відповідальним за підприємництво та ремесла (ст. 7а (3–5) Закону). Незважаючи на те, що Хорватія була поряд із Литвою та Люксембургом учасником Early Warning Europe у 2019 [3], формально транспонувала положення Директиви (ЄС) 2019/1023, наявний розрив між законодавчим транспонуванням та фактичним впровадженням системи раннього попередження.

Румунія транспонувала положення Директиви (ЄС) 2019/1023 щодо раннього попередження фінансових труднощів, доповнивши статтями 5¹–5⁶ Закон № 85/2014 «Про запобігання неплатоспроможності та процедури неплатоспроможності» [42]. Законодавством передбачено наступні інструменти раннього попередження. Автоматизовані сповіщення Національного агентства з питань фіскального адміністрування є інструментом, що інформує підприємців про заборгованість перед державним бюджетом через електронну систему комунікації. Боржник може повідомити податковий орган про намір медіації, надати документи про фінансове становище для врегулювання боргів (ст. 5³ Закону). Проте Агентство надсилає стандартні повідомлення про борги перед бюджетом, а не функціонує як спеціалізована система раннього поперед-

ження з консультаційною підтримкою. Веб-платформа Міністерства підприємництва та туризму (ст. 5³ Закону) є інструментом самодіагностики, що має містити економічні показники для оцінки фінансового стану, список арбітражних керуючих, інформацію про медіацію та програми державної підтримки. Станом на 2025 рік платформа не функціонує. Телефонна гаряча лінія (ст. 5⁴ Закону), що мала запрацювати з 17.07.2023 року для загальної оцінки бізнесу та консультацій щодо стратегій виходу з кризи, не створена. Мережа менторів, до якої мали б входити досвідчені бізнесмени-волонтери та фахівці з реструктуризації для надання безоплатних консультацій щодо фінансової реструктуризації та допомоги у переговорах з кредиторами, не сформована. За оцінкою експертів у галузі неплатоспроможності, Румунія є однією з небагатьох країн-членів ЄС, у якій ці інструменти передбачено законодавством, але не реалізовано практично. Причиною стало реформування на рівні міністерств: Міністерство підприємництва та туризму, відповідальне за впровадження інструментів, було поглинуте Міністерством економіки через три місяці після прийняття закону, що призвело до невиконання зобов'язань. Наслідком відсутності функціонуючої системи раннього попередження є те, що 99% процедур неплатоспроможності закінчуються банкрутством [39]. Румунські фахівці з неплатоспроможності відзначають зростання популярності превентивних процедур реструктуризації. В результаті, законодавчі ініціативи не отримали належного втілення.

Угорщина брала участь у проекті Early Warning Europe та розвивала програму Early Warning Hungary з мережею менторів у 2018–2020 роках [23]. Згідно з Угорським Законом «Про реструктуризацію» Уряд має публікувати інформаційні матеріали на онлайн-платформі державних інформаційних послуг, включаючи методологічні рекомендації та інструменти, що сприяють розпізнаванню несприятливих змін у боргах, фінансовому становищі та ймовірності неплатоспроможності, зокрема для МСП. Платформа має забезпечувати інформування

боржників та представників працівників про наявність інструментів раннього попередження та процедури реструктуризації. (§ 5 Закону) [2]. Станом на жовтень 2025 року публічно доступна інформація про функціонування державної онлайн-платформи, передбачена § 5 Закону, є обмеженою. Системний огляд урядових порталів та професійних видань не дозволяє виявляти детальні відомості про практичне застосування інструментів раннього попередження. У професійних юридичних колах існує велика невизначеність щодо перспектив реалізації певних інструментів, передбачених Законом [54]

Отже, Данія, Іспанія та Чехія мають розвинені системи раннього попередження неплатоспроможності, засновані на самодіагностиці, та інфраструктуру консультаційної підтримки з різним підходом до їх цифровізації. У свою чергу, у Німеччині наявна чітко врегульована самодіагностика, акцент зроблений на корпоративній відповідальності та професійних радниках, в Австрії – на обов'язках аудиторів та директорів, у Нідерландах наявна підвищена роль Ради працівників, а у Польщі – державна програма підтримки. Системи раннього попередження в Хорватії, Румунії, Угорщині знаходяться на початковому етапі, мають формальне транспонування Директиви (ЄС) 2019/1023 з ухилом в самодіагностику. Наступна група країн характеризується ще глибшим розривом із рамками Директиви (ЄС) 2019/1023. Їхнє національне законодавство або не містить положень про позасудові превентивні механізми, або зосереджується на судових процедурах реструктуризації, ігноруючи етап раннього виявлення фінансових труднощів.

Системи раннього попередження на етапі становлення

У Законі **Латвії** «Про неплатоспроможність» [34] не закріплено положення про інструменти раннього попередження для підприємств у фінансових труднощах. Акцент зроблено на ініціативах Міністерства юстиції та наданні інформаційної підтримки бізнесу, а не на створенні формалізованої системи. При цьому Міністерство юстиції у період з вересня 2019 по березень 2021 року реалізувало 18-місячний проект «Підтримка реструк-

туризації боргів у Латвії» за фінансової підтримки ЄС через Програму підтримки структурних реформ та Європейського банку реконструкції та розвитку [44]. У 2023 році Міністерством юстиції запропоновано інформаційні матеріали щодо послідовності дій для позасудової та судової процедури правового захисту [35]. Спеціалізована публічна платформа раннього попередження не створена, але Служба контролю неплатоспроможності надає роз'яснення щодо позасудового правового захисту як форми реструктуризації у випадку загрози неплатоспроможності [52].

Законодавство **Естонії** про неплатоспроможність не містить спеціальних положень про інструменти раннього попередження. Натомість превентивні заходи пов'язані з відповідальністю менеджменту за несвоєчасне реагування на кризу, а інструменти передбачені лише на рівні проєктів з потенціалом цифровізації. Закон Естонії «Про банкрутство» встановлює обов'язок директорів подати заяву про банкрутство протягом 20 днів після виявлення неплатоспроможності, але не передбачає превентивних механізмів через державний моніторинг чи автоматизацію. Закон «Про санацію», зміни до якого набрали чинності у липні 2022 року, регулює процедуру подолання фінансових труднощів, однак також не містить саме положень про системи раннього попередження [48]. Європейська Комісія надала допомогу Міністерству економіки та комунікацій і Міністерству юстиції у впровадженні системи інструментів раннього попередження, враховуючи переваги цифровізації державного управління Естонії та високу доступність даних [14].

У **Словенії** у вересні 2023 року прийнято Закон [61], який спрямований на транспонування Директиви (ЄС) 2019/1023 через судові механізми реструктуризації, ігноруючи превентивні компоненти. Проте детальний аналіз законодавства та професійних коментарів [30] свідчить про відсутність у ньому положень щодо інструментів раннього попередження. Поправки зосереджені на процедурах превентивної реструктуризації та судових механізмах врегулю-

вання загрози неплатоспроможності, без створення системи раннього виявлення фінансових труднощів, передбаченої у ст. 3 Директиви (ЄС) 2019/1023.

Кіпр має формальний рівень адаптації до рамок превентивної реструктуризації. Акцент транспонування Директиви (ЄС) 2019/1023 зміщено на заходи, які застосовуються вже після відкриття провадження у справі про банкрутство. Закон Кіпру «Про банкрутство» [64] застосовується після винесення наказу про банкрутство, що не узгоджується з ідеєю Директиви (ЄС) 2019/1023 про раннє втручання (ст. 4 Закону) [72, с. 181].

Становлення системи раннього попередження неплатоспроможності в Україні

В **Україні** один із інструментів раннього попередження, запропонованих Директивою (ЄС) 2019/1023, передбачено на законодавчому рівні. Зокрема, відповідно до ч. 2–3 ст. 3 КУЗПБ Державний орган з питань банкрутства у сфері запобігання неплатоспроможності забезпечує розміщення на своєму веб-сайті інформації про інструменти раннього виявлення неплатоспроможності, а також про доступні інструменти системи раннього попередження неплатоспроможності [69].

Міністерство юстиції України оприлюднило інформаційні матеріали щодо показників фінансового стану та обов'язків керівників. Раннє попередження неплатоспроможності передбачає вчинення керівником підприємства певних кроків для забезпечення себе фінансовою та нефінансовою інформацією, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності. Фактично Міністерство юстиції обмежилось викладенням положень чинного законодавства щодо бухгалтерського обліку та звітності про управління. Це відповідає мінімальним вимогам Директиви (ЄС) 2019/1023 про доступність інформації онлайн. Натомість відсутні інші інструменти, передбачені Директивою (ЄС) 2019/1023: механізми автоматизованого сповіщення про неплатежі чи погіршення фінансових показників; консультаційні послуги від публічних або приватних організацій; стимули

для третіх осіб (бухгалтерів, податкових органів, аудиторів) повідомляти боржників про занепокоючі ознаки; інституційна інфраструктура через торгові палати чи професійні об'єднання (п. 21, 22 Преамбули, ст. 3 Директиви (ЄС) 2019/1023) [70].

Концепція системи раннього попередження неплатоспроможності в Україні, ґрунтуючись на досвіді країн-членів ЄС, може включати інтеграцію різних державних баз даних з автоматизованим аналізом обраних релевантних індикаторів та банківських даних за згодою суб'єкта підприємницької діяльності. Зважаючи на рівень цифровізації, технічні рішення можуть передбачати автоматичні інформаційні чи попереджувальні, критичні сповіщення про фінансові труднощі різного ступеню, зокрема: прострочення податкових платежів, затримку виплати заробітної плати, наявність виконавчих проваджень, зниження обороту за певний період, зростання кредиторської заборгованості, зниження коефіцієнта поточної ліквідності, негативний грошовий потік, збитковість за звітний період, перевищення зобов'язань над активами. Система має враховувати різні типи систем раннього попередження [71], із зазначенням способів вирішення та посиленнями на інформаційні ресурси, контакти для консультації, пропозиціями чи обов'язком детального аналізу фінансового стану, рекомендаціями щодо превентивних заходів.

Важливою також є диференціація за категоріями боржників, зокрема: МСП, для яких мають передбачатись спрощені критерії; наближення до зони бойових дій; спеціальний режим для переміщених суб'єктів підприємницької діяльності та тих, майно яких втрачено через військову агресію; галузь економіки. Моніторинг функціонування системи, зважаючи на вимоги моніторингу ефективності та збору даних щодо результативності процедур (ст. 29 Директиви (ЄС) 2019/1023), може включати: кількість сповіщень та їх точність; відсоток підприємств, що скористались консультаціями; зниження кількості банкрутств серед учасників системи; задоволеність користувачів; швидкість реагування на

сигнали про фінансові труднощі; ефективність превентивних заходів; частку МСП серед користувачів системи; зручність інтерфейсу.

Ефективність будь-якої системи раннього попередження в Україні буде залежати від подолання певних перешкод, які можна виокремити завдяки аналізу практик країн-членів ЄС. Зокрема, досвід Early Warning Данії та Early Warning ЄС виявляє універсальну проблему для систем раннього попередження фінансових труднощів: представники бізнесу часто звертаються за допомогою, коли фінансові проблеми стають критичними, також і як наслідок культурних бар'єрів та побоювання стигматизації банкрутства. Для України, де рівень стигматизації досить високий, а культура бізнесу на стадії становлення, подолання цього бар'єру є важливим завданням, яке потребує інформаційних та освітніх кампаній, популяризації превентивної реструктуризації та формування уявлення про попередження неплатоспроможності як ознаки відповідального управління, а не слабкості. Розвиток системи може сприяти створенню культури раннього попередження в Україні, забезпечуючи своєчасне виявлення фінансових проблем та надання ефективної допомоги суб'єктам підприємницької діяльності, що сприятиме збереженню життєздатного бізнесу, підтримці зайнятості та зменшенню фінансового навантаження на економіку в умовах повоєнного відновлення.

Висновки. Аналіз систем раннього попередження неплатоспроможності в країнах-членах ЄС, залежно від рівня державного втручання, дозволяє виокремити два основні підходи, що відображають різні акценти у розподілі відповідальності та балансі між державним втручанням і корпоративною самостійністю, а також окрему групу країн, які знаходяться на початковому рівні імплементації: інтегровані системи з проактивним державним моніторингом, які поєднують централізований аналіз фінансових даних та залучення спеціалізованих державних або судових інституцій для надання підтримки бізнесу, професійних об'єднань (наприклад, Бельгія, Італія, Литва, Франція); системи, що

ґрунтуються на самодіагностиці та корпоративній відповідальності, де ініціатива покладається на бізнес, а держава забезпечує інфраструктуру підтримки з мінімальним прямим втручанням (наприклад, Данія, Німеччина, Іспанія, Польща). Підхід, орієнтований на самодіагностику, є неоднорідним, охоплює і інфраструктуру (Данія, Німеччина), і окремі інструменти раннього попередження, що обмежуються наданням інформації на державних веб-сайтах, що є мінімальним рівнем підтримки самодіагностики, або взагалі не впроваджені на практиці.

Результатом аналізу систем раннього попередження обраних країн-членів ЄС є виявлення закономірностей, що пояснюють різницю відповідних систем та рівень транспонування Директиви (ЄС) 2019/1023. Історико-економічний контекст, політична воля та рівень підприємницької культури відіграють більш значущу роль, ніж технологічні можливості, і безпосередньо не корелює з рівнем технічних інновацій. Країни з усталеною традицією відкритої, ринкової економіки забезпечили практичну реалізацію системи раннього попередження, незалежно від ступеня державного втручання та правової сім'ї, цифрової трансформації державного урядування. Спільною ознакою систем у країнах з традиційною ринковою економікою є те, що становлення та успішне функціонування систем відбувалося не стільки через державні ініціативи, скільки через самоорганізацію та покладення відповідальності на бізнес та професійне середовище: договірне врегулювання за участю професійних посередників, обов'язкові внутрішні системи, роль аудиторів, волонтерська мережа. Це свідчить про еволюційний характер створення систем раннього попередження та культури превентивного реагування на фінансові труднощі.

Системи раннього попередження країн-членів ЄС також відрізняється залежно від правової сім'ї. Країни германської правової сім'ї мають підхід корпоративної відповідальності з акцентом на обов'язках керівництва створювати внутрішні системи раннього виявлення кризи та ролі професійних радників. Романська правова сім'я характеризується більшою

активністю держави, зокрема через превентивні процедури та централізований моніторинг. Для Данія, якою у дослідженні представлена скандинавська правова традиція, є характерною самоорганізація бізнес-спільноти, волонтерська мережа експертів-консультантів та мінімальна роль держави як регулятора.

Успішні системи раннього попередження враховують специфіку МСП через: адаптовані інструменти швидкої самодіагностики фінансового стану (Іспанія, Чехія), спеціально розроблені контрольні списки та методичні рекомендації (Італія, Чехія), безкоштовні консультаційні послуги від волонтерів-експертів або через професійні об'єднання (Данія, Німеччина) та фокусуванні на потребах МСП у національних інструментах раннього попередження (Литва, Болгарія).

Цифровізацію систем раннього попередження можна охарактеризувати через різні форми: від спеціалізованих автономних платформ з інтеграцією державних баз даних (Італія, Болгарія) до інструментів, вбудованих у загальнодержавні електронні сервіси (Литва, Греція) і веб-застосунків для самодіагностики (Іспанія, Чехія). При цьому важливим є не стільки технічна досконалість платформи, скільки її поєднання з консультаційною підтримкою та довірою бізнес-спільноти до системи. Автоматизовані сповіщення про фінансові труднощі є більш ефективними за умови доступності кваліфікованих консультаційних послуг та сприйняття системи як механізму підтримки, а не контролю.

Серед превентивних систем країн Центральної та Східної Європи, Балтії можна відзначити Литву та Болгарію, у яких функціонують системи раннього попередження з інтеграцією державних баз даних, автоматизовані інструменти та консультаційна підтримка. Інші країни ЄС цього регіону або мають формальний підхід до транспонування Директиви (ЄС) 2019/1023, або певні реактивні механізми без державного втручання та підтримки. Відповідне явище можливо пояснити спадком державоцентричної моделі, а системи раннього попередження до цього часу функціонують або сприймаються бізнес-середовищем як інстру-

менти контролю, а не сприяння. У свою чергу, підхід до запровадження інструментів, що ґрунтуються на проактивному моніторингу, ефективні за умови високого рівня підприємницької культури та довіри між бізнесом і державою, можуть стати дисфункціональними у середовищі з історичною спадщиною планової економіки. Наслідком є відсутність політичної волі, міжвідомчої координації та самоорганізації бізнесу, а не брак технічних можливостей.

Для України, яка поєднує євроінтеграційні зобов'язання з викликами функціонування економіки в умовах військових агресії та повоєнного відновлення, оптимальним є поступовий перехід від мінімального до помірного втручання: створення інформаційного порталу з інструментами самодіагностики та пілотного проекту консультаційної підтримки, наприклад, у кількох регіонах для МСП; проведення інформаційних та освітніх кампаній, насамперед з метою формування сприйняття раннього попередження неплатоспроможності як ознаки відповідального управління; інтеграція державних баз даних з автоматизованими сповіщеннями про критичні індикатори за згодою суб'єктів підприємницької діяльності; створення

інфраструктури консультаційної підтримки через професійні об'єднання, зокрема торгово-промислові палати та підвищення ролі спеціалістів у галузі реструктуризації.

Враховуючи специфіку воєнного та повоєнного періоду, для України є важливою диференціація критеріїв застосування інструментів раннього попередження для різних категорій боржників, зокрема: спрощення для МСП, спеціальний режим для підприємств, наближених до зони бойових дій, переміщених підприємств та тих, майно яких знищено, пошкоджено, втрачено або стало недоступним через військову агресію, врахування галузевої специфіки.

Імплементация європейських рамок раннього попередження неплатоспроможності в Україні має відбуватися з урахуванням національного контексту та оцінки наявних ресурсів. Поетапний підхід до розбудови системи, що поєднує цифрові рішення з інституційною підтримкою та превентивною правовою культурою, створить передумови для ефективного інтеграції України у європейський правовий простір у сфері неплатоспроможності та сприятиме підтримці економічної стабільності та конкурентоспроможності національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. À la préservation des entreprises et portant modernisation du droit de la faillite: Loi du 7 août 2023 relative. *Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg*. URL: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2023/08/07/a521/jo> (дата звернення: 30.09.2025).
2. A szerkezetátalakításról és egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról : Törvény LXIV/2021, Magyar Országgyűlés, kihirdetett 09.06.2021. *Nemzeti Jogszabálytár*. URL: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-64-00-00> (дата звернення: 30.09.2025).
3. About Early Warning Europe. *Early Warning Europe*. URL: <https://www.earlywarningeurope.eu/about/early-warning-europe-network/early-warning-europe> (дата звернення: 30.09.2025).
4. André C., Demmou L. Enhancing insolvency frameworks to support economic renewal. Organisation for Economic Co-operation and Development . Economics Department working paper. ECO/WKP(2022)39. 14 December 2022. URL: [https://one.oecd.org/document/ECO/WKP\(2022\)39/en/pdf](https://one.oecd.org/document/ECO/WKP(2022)39/en/pdf) (дата звернення: 30.09.2025).
5. Anforderungen des StaRUG an die Krisenfrüherkennung. *Buchalik Broemmekamp*. URL: <https://www.buchalik-broemmekamp.de/newsroom/starug-anforderungen-an-krisenfrueherkennung/> (дата звернення: 30.09.2025).
6. Arbeitsverfassungsgesetz: BGBl. Nr. 22/1974. *Rechtsinformationssystem des Bundes*. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10008329> (дата звернення: 30.09.2025).
7. Autodiagnóstico de salud empresarial. Dirección General de Industria y de la Pequeña y Mediana Empresa. *Ministerio de Industria, Comercio y Turismo*. URL: <https://autodiagnosticosaludempresarial.ipyme.org/> (fecha de consulta: 30.09.2025).

8. Bundesgesetz über die Reorganisation von Unternehmungen (Unternehmensreorganisationsgesetz – URG). BGBl. I № 114/1997. Rechtsinformationssystem des Bundes. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10003479> (дата звернення: 30.09.2025).

9. Code de commerce. Version en vigueur au 06 mars 2025. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000005634379/2025-03-11/ (дата звернення: 30.09.2025).

10. Code de droit économique: 28 Février 2013, № 2013-02-28/19. *Service public fédéral Justice*. URL: <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/loi/2013/02/28/2013A11134/justel#LNK0805> (дата звернення: 30.09.2025).

11. Codice della crisi d'impresa: Testo del Decreto Legislativo 12 gennaio 2019 № 14 (come modificato dal D.Lgs. 13 settembre 2024, № 136). *Wolters Kluwer Italia*. URL: <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2019/02/15/codice-crisi-impresa> (дата звернення: 30.09.2025).

12. Commerce Act : Promulgated State Gazette № 48/18.06.199. *Българският правен портал*. URL: <https://lex.bg/laws/ldoc/-14917630> (дата звернення: 30.09.2025).

13. Coutinho L., Kappeler A., Turrini A. Insolvency Frameworks across the EU: Challenges after COVID-19. Discussion Paper 182. February 2023. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. 40 p. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-02/dp182_en_0.pdf (дата звернення: 30.09.2025).

14. Creation of pre-insolvency early warning mechanisms and solutions for out-of-court settlements in Estonia. *European Commission: Directorate-General for Structural Reform Support*. 2018. URL: https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/financial-sector-and-access-finance/creation-pre-insolvency-early-warning-mechanisms-and-solutions-out-court-settlements-estonia_en (дата звернення: 30.09.2025).

15. De reforma del texto refundido de la Ley Concursal, para la transposición de la Directiva (UE) 2019/1023 : Ley 16/2022, de 5 de septiembre. *Boletín Oficial del Estado*. № 214. 06.09.2022. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2022-14580> (fecha de consulta: 30.09.2025).

16. Dėl Ankstyvojo perspėjimo sistemos dalyvių nustatymo ir informavimo aprašo patvirtinimo : Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko įsakymas, 2021 m. liepos 14 d., № VA-45. *Teisės aktų registras*. 2021-07-14. № 2021-15928. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d40e20f0e4a311eb9f09e7df20500045> (дата звернення: 30.09.2025).

17. Déterminant l'organisation, le fonctionnement et l'indemnisation des membres de la Cellule d'évaluation des entreprises en difficulté: Règlement grand-ducal du 24 janvier 2024. *Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg*. URL: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/2024/01/24/a14/jo> (дата звернення: 30.09.2025).

18. Die Lotsen aus der Krise: Beratung für Unternehmen in der Krise. URL: <https://www.team-u.de/> (дата звернення: 30.09.2025).

19. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). *Official Journal of the European Union*. 26.6.2019. L 172/18. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32019L1023> (дата звернення: 12.09.2025).

20. DYZO. Het aanspreekpunt voor ondernemers in moeijikheden. URL: <https://dyzo.be/en> (дата звернення: 30.09.2025).

21. Early Warning Denmark: Official website. URL: <https://earlywarning.dk> (дата звернення: 30.09.2025).

22. Early Warning Europe: Official website. URL: <https://www.earlywarningeurope.eu/> (дата звернення: 30.09.2025).

23. Early Warning Mechanism in Hungary. 01/09/2019. Interreg Europe. URL: <https://projects2014-2020.interregeurope.eu/reborn/news/news-article/7853/early-warning-mechanism-in-hungary/> (дата звернення: 30.09.2025).

24. Faillissementswet: Wet van 30 september 1893, geldend op 01-01-2025. *Overheid.nl is de wegwijzer naar informatie en diensten van alle overheid*. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001860/2025-01-01#TiteldeelI> (дата звернення: 30.09.2025).

25. Finanční zdraví : interaktivní webová aplikace. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky*. URL: <https://eformulare.justice.cz/msp-financni-zdravi/form/uvod> (дата звернення: 30.09.2025).

26. Frühwarnsysteme nach § 101 StaRUG. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz*. URL: https://www.bmjbv.de/DE/themen/wirtschaft_finanzen/schulden_insolvenz/fruehwarnsysteme/fruehwarnsysteme.html (дата звернення: 30.09.2025).

27. Gesetz über den Stabilisierungs und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen (Unternehmensstabilisierungs und restrukturierungsgesetz – StaRUG). Ausfertigungsdatum: 22.12.2020. *Bundesministerium der Justiz*. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/starug/BJNR325610020.html> (дата звернення: 30.09.2025).

28. Juridinio asmens likvidavimo procedūros / Ankstyvojo perspėjimo sistema (APS). *Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*. URL: <https://www.vmi.lt/evmi/juridinio-asmens-likvidavimo-proceduros/-ankstyvojo-perspejimo-sistema> (дата звернення: 30.09.2025).

29. Juridinių asmenų nemokumo įstatymas : Lietuvos Respublikos įstatymas, 2001 m. liepos 5 d., Nr. IX-216 (su pakeitimais, įsigaliojusiais 2021 m. liepos 15 d.). *Teisės aktų registras*. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/68f2cad098b711e9ae2e9d61b1f977b3/asr> (дата звернення: 30.09.2025).

30. Key highlights of the amendment to ZFPPIPP (ZFPPIPP-H). *Jadek & Pensa*. URL: <https://www.jadek-pensa.si/en/key-highlights-of-the-amendment-to-zfpipp-zfpipp-h/> (дата звернення: 30.09.2025).

31. Konkursloven: LBK № 1162 af 09/11/2024. Konsolideret ved. *Retsinformation*. URL: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/1162#idb5a9cf65-75c6-4319-9fc9-9cced803d6f9> (дата звернення: 30.09.2025).

32. La Chambre des entreprises en difficultés. *Cours et tribunaux de Belgique*. URL: <https://www.tribunaux-rechtbanken.be/fr/node/975> (дата звернення: 30.09.2025).

33. La crisi d'impresa e la nuova composizione negoziata. La piattaforma nazionale a supporto delle imprese in difficoltà. *Composizione negoziata*. URL: <https://composizionenegoziata.camcom.it/ocriWeb/#/hom> (дата звернення: 30.09.2025).

34. Maksātnespējas likums : Saeima, 2010 gada 26.jūlijā. Attēlotā redakcija: 01.06.2025. *Latvijas Vēstnesis*. URL: <https://m.likumi.lv/ta/id/214590#nb-5> (дата звернення: 30.09.2025).

35. Maksātnespējas politika. Noderīgi materiāli, skaidrojumi. Publicēts: 13.05.2024. *Tieslietu ministrija*. URL: <https://www.tm.gov.lv/lv/noderigi-materiali-skaidrojumi> (дата звернення: 30.09.2025).

36. Mano VMI. *Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*. URL: <https://www.vmi.lt/evmi/mano-vmi> (дата звернення: 30.09.2025).

37. Mastrullo T. The New Luxembourg Insolvency and Restructuring Law in Light of the Transposition of the Directive (EU) 2019/1023. *European Insolvency and Restructuring Journal*. 2024. № 4. P. 1–54. DOI: <https://doi.org/10.54195/eirj.18654> (дата звернення: 30.09.2025).

38. Møller M., Mukherjee P. Early warning systems in Denmark and Europe. *Eurofenix*. 2019. P. 20–21 URL: <https://www.insol-europe.org/download/documents/1579> (дата звернення: 30.09.2025).

39. Munteanu S. Instrumentele de avertizare timpurie sunt un element de educație economică. *Financial Intelligence*. 2025. URL: <https://financialintelligence.ro/speranta-munteanu-instrumentele-de-avertizare-timpurie/> (дата звернення: 30.09.2025).

40. Prawo restrukturyzacyjne : Dz.U.2024.1428 t.j. Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. *Wolters Kluwer Polska*. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-restrukturyzacyjne-18208902> (дата звернення: 30.09.2025).

41. Principles for Effective Insolvency and Creditor and Debtor Regimes. Washington, D.C.: World Bank Group, 2021. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/391341619072648570/Principles-for-Effective-Insolvency-and-Creditor-and-Debtor-Regimes> (дата звернення: 30.09.2025).

42. Privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență: Parlamentul Lege № 85 din 25 iunie 2014. *Portal legislativ*. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/159286> (дата звернення: 30.09.2025).

43. Projekt «Drugi start – pewny sukces». *Centrum Doradztwa Finansowego w Łukowie*. URL: <http://cdf.lukow.pl/projekt-drugi-start-pewny-sukces/> (дата звернення: 30.09.2025).

44. Projekts «Atbalsts parādu restrukturizācijai Latvijā». 13.01.2021. *Latvijas Republikas Tieslietu ministrija*. URL: <https://www.tm.gov.lv/en/projects/project-support-debt-restructuring-latvia> (дата звернення: 30.10.2025).

45. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law. COM(2022) 702 final, 2022/0408 (COD). Brussels, 7.12.2022. European Commission. *EUR-Lex: access to European Union law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52022PC0702> (дата звернення: 30.09.2025).

46. Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings (recast). Official Journal of the European Union, 5.6.2015, L 141/19. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32015R0848> (дата звернення: 30.09.2025).

47. Restrukturierungsordnung. Bundesgesetz über die Restrukturierung von Unternehmen (Restrukturierungsordnung – ReO). StF: BGBl. I Nr. 147/2021. *Bundeskanzleramt der Republik Österreich*. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20011622> (дата звернення: 30.09.2025).

48. Saneerimisseadus: seadus, Riigikogu, 04.12.2008. Redaktsioon jõustunud 01.01.2025. *Riigi Teataja*. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/120062022024> (дата звернення: 30.09.2025).

49. StaRUG – Sanierung statt Insolvenz: Steuerberater als Frühwarnsystem. *Helu.io GmbH*. URL: <https://blog.helu.io/starug-gesetz-steuerberater-unternehmenstabilisierungs-und-restrukturierungsgesetz/> (дата звернення: 30.09.2025).

50. Statement of Principles for a Global Approach to Multi-Creditor Workouts II. INSOL International. April 2017. 40 p. URL: <https://www.insol.org/getmedia/06c2de67-b34c-4163-8834-bc6db0d8315b/STATEMENT-OF-PRINCIPLES-FOR-A-GLOBAL-APPROACH-TO-MULTI-CREDITOR-WORKOUTS-II.pdf> (дата звернення: 30.09.2025).

51. Stečajni zakon : pročišćeni tekst zakona № 71/15, 104/17, 36/22, 27/24 na snazi od 14.03.2024. *Portal s važećim pročišćenim tekstovima zakona*. URL: <https://www.zakon.hr/z/160/Stečajni-zakon> (дата звернення: 30.09.2025).

52. Support for debt restructuring in Latvia project launched. *European Bank for Reconstruction and Development*. 20.09.2019. URL: <https://www.ebrd.com/news/2019/support-for-debt-restructuring-in-latvia-project-launched.html> (date of access: 30.09.2025).

53. System autodiagnozy kondycji przedsiębiorstwa. *Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości*. URL: <https://swo-autodiagnoza.parp.gov.pl/> (дата звернення: 30.09.2025).

54. Szerkezetátalakítási eljárás: szakmai körökben is még nagy a bizonytalanság. *Jogászvilág*. 2024. április 29. *Wolters Kluwer: Jogászvilág*. URL: <https://jogaszvilag.hu/cegvilag/szerkezetatalakitasi-eljaras-szakmai-korokben-is-meg-nagy-a-bizonytalansag/> (дата звернення: 30.09.2025).

55. Ukraine Facility. Індикатори. URL: https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/indikator-ru_ukr.pdf (дата звернення: 30.09.2025).

56. UNCITRAL Legislative Recommendations on Insolvency of Micro- and Small Enterprises (2021). A/76/17. *United Nations Commission On International Trade Law*. URL: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/part_5_en.pdf (дата звернення: 30.09.2025).

57. Unternehmensberatung. *Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle*. URL: https://www.bafa.de/DE/Wirtschaft/Beratung_Finanzierung/Unternehmensberatung/unternehmensberatung_node.html (дата звернення: 30.09.2025).

58. Unternehmensgesetzbuch § 273. *Rechtsinformationssystem des Bundes*. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/NormDokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001702&Paragraf=273> (дата звернення: 30.09.2025).

59. Wet op de ondernemingsraden. van 28 januari 1971. Geldend van 18-02-2023 t/m heden. *Overheid.nl is de wegwijzer naar informatie en diensten van alle overheid*. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002747/2023-02-18> (дата звернення: 30.09.2025).

60. Wsparcie firm w okresowych trudnościach. *Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości*. URL: <https://fers.parp.gov.pl/component/grants/grants/wsparcie-firm-w-okresowych-trudnosciach---oferta-dla-przedsiębiorcow> (дата звернення: 30.09.2025).

61. Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju. Zakon 1662-IV 17.12.2007, Državni zbor RS. *Pravni red RS*. URL: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4735> (дата звернення: 30.09.2025).

62. Zákon o preventivní restrukturalizaci : Zákon č. № 284/2023 Sb. 22.09.2023. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-284> (дата звернення: 30.09.2025).

63. Μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης οφειλετών. URL: <https://www.gov.gr/ipiresies/periousia-kai-phorologia/diakheirise-opheilon/mekhanismos-egkaire-proeidopoieses-opheileton> (дата звернення: 30.09.2025).

64. Ο περί Πτώχευσης Νόμος (ΚΕΦ.5). 212(I)/2022. Cyprus Legal Portal (CyLaw). URL: http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/0_5/index.html (дата звернення: 30.09.2025).

65. Ρύθμιση οφειλών και παροχή δεύτερης ευκαιρίας και άλλες διατάξεις. Νομοσ Υπ' Αριθμ. 4738 ΦΕΚ Α 207/27.10.2020. URL: https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/647304/nomos-4738-2020#google_vignette (дата звернення: 30.09.2025).

66. Дорожня карта з питань верховенства права. *Кабінет Міністрів України*. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/UA_Dorozhnya_karta_z_pytan_verhovenstva_prava_2.pdf (дата звернення: 30.09.2025).

67. Електронно-информационна система за ранно предупреждение при вероятност от несъстоятелност. *Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия*. URL: <https://solvencyalert.bg/> (дата звернення: 30.09.2025).

68. За приемане на Наредба за инструментите за ранно предупреждение и достъпа до информация на предприятията при вероятност от несъстоятелност: Постановление № 269 от 7 декември 2023 г. *Държавен вестник*. № 103, от 12.12.2023. г. URL: <https://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp?idMat=201782> (дата звернення: 30.09.2025).

69. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення: 30.09.2025).

70. Перелік інструментів системи раннього попередження неплатоспроможності. *Міністерство юстиції України*. URL: <https://minjust.gov.ua/m/perelik-instrumentiv-sistemi-rannogo-poredjennya-neplatospromojnosti> (дата звернення: 30.09.2025).

71. Самілик Т. М., Кисіль О. К. Створення системи раннього попередження про фінансові труднощі підприємства на основі даних бухгалтерського обліку. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 22. С. 169–175. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.22.169 (дата звернення: 30.09.2025).

72. Синегубов О.В. Реструктуризація та раннє попередження неплатоспроможності: транспонування Директиви (ЄС) 2019/1023 у межах різних правових традицій країн-членів ЄС. *Нове українське право*. 2025. № 2. С. 168–185. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.2.22> (дата звернення: 30.09.2025).

73. Таблица матриці реформ. *Кабінет міністрів України*. URL: <https://reformmatrix.mof.gov.ua/dashboards> (дата звернення: 30.09.2025).

Стаття надійшла у редакцію: 22.08.2025

Стаття прийнята: 09.09.2025

Опубліковано: 27.10.2025

